

РОЗВИТОК ГАЛУЗІ КОЗІВНИЦТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

***Н. П. ГРИЩЕНКО, кандидат с.–г. наук, старший викладач кафедри технологій у птахівництві, свинарстві та вівчарстві
І.О. МАРЧЕНКО, аспірант кафедри глобальної економіки
Національний університет біоресурсів і природокористування
України
E-mail: nat.tychina@gmail.com***

Анотація. *Формування конкурентоспроможного козівництва в Україні відбувається в умовах економіко–організаційних трансформацій та реформ на принципах Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом. Ринок продукції козівництва потребує розвитку та нарощування виробництва. Активізація усієї вертикалі товарообмінних процесів на засадах міжнародних стандартів та вимог безпечності та якості харчових продуктів ЄС, відкриває можливість самозабезпечення та експортної орієнтації для національного товаровиробника.*

Ключові слова: *козівництво, конкурентоспроможність, євроінтеграція, ринок, технологія виробництва продукції, регулювання, диверсифікація, попит.*

Актуальність. Галузь козівництва має важливе значення для забезпечення продовольчої безпеки населення України. Невирішеними залишаються проблеми становлення вітчизняного виробника на позиціях доведення до фізіологічно обґрунтованих норм внутрішнього споживання, через недостатнє насичення внутрішнього ринку та слабку конкурентну здатність, у порівнянні з імпортованими аналогами продукції козівництва. Перспектива функціонування Поглибленої та Всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом актуалізує питання необхідності науково–теоретичного та прикладного обґрунтування специфічних умов формування конкурентоспроможності козівництва, як окремої галузі тваринництва.

Аналіз досліджень та публікацій. Дослідження розвитку козівництва в Україні висвітлено у публікаціях Штомпеля М. В. [8], Туринського В. М. [7], Коваленка П. І. [5], Рижкової Т. В. [6], та багатьох інших вітчизняних та зарубіжних вчених. Проте, проблематика становлення конкурентоспроможної галузі козівництва в Україні у сучасних євроінтеграційних умовах залишається актуальною для вивчення та пошуку науково–теоретично обґрунтування шляхів її розвитку.

Метою дослідження є формування конкурентоспроможного козівництва України в умовах євроінтеграції. Для досягнення визначеної мети було поставлено наступні завдання: дослідити формування сировинних ресурсів для розвитку вітчизняного ринку козівництва; проаналізувати особливості молочної продукції козівництва та її роль у молокопродуктовому підкомплексі України, вивчити вимоги Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом та її вплив на функціонування вітчизняного козівництва.

Методи. Вирішення поставлених завдань відбувалося із використанням методів синтезу та аналізу – для визначення особливостей молочної продукції козівництва; абстрактно–логічного методу – при формуванні теоретичних узагальнень та висновків впливу Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом на функціонування вітчизняного козівництва.

Результати. Розвиток та успішне функціонування сучасного агропромислового ринку, зокрема ринку продукції козівництва, залежить від рівня задоволення постійно зростаючих вимог споживачів. Поруч із розширенням продуктової лінії товарів, споживач вимагає підтвердження якості та істинного походження продуктів. У даному аспекті, слід врахувати векторність України у напрямі інтеграції соціально-економічного розвитку до норм Європейського Союзу. Дані трансформаційні процеси передбачають зміни у підході до регулювання агропромислових ринків на засадах простежуваності усієї технологічної і логістичної лінії утворення та реалізації товару.

Формування ринку вітчизняної продукції козівництва на засадах впровадження міжнародних норм виробництва забезпечить отримання сертифікації, щодо якості виробленого товару. Це сприятиме утворенню конкуренції на даному ринку та поступовому заміщенню імпортованих товарів вітчизняною продукцією козівництва високої якості [5].

Ринок продукції козівництва зумовлений різноманітною продуктивною здатністю кіз, а саме молочною, м'ясною, пуховою, шерстю продукцією. Така особливість кіз забезпечує розвиток як спеціалізованого, так і комплексного козівництва з високою диверсифікацією виготовленої продукції. Селекція і технологія виробництва продукції забезпечують досягнення відповідних практичних результатів. Молочна продукція, отримана від кіз, характеризується найбільшим попитом на світовому та вітчизняному ринку серед споживачів, які мають проблеми із засвоєнням лактози.

Аналіз хімічного складу молока отриманого від тварин великої рогатої худоби, кіз та овець у СТОВ «Діброва і К» Вінницької області дають можливість встановити, що за хімічним складом у молоці кіз вміст лактози на 0,7 % менший, ніж у молоці ВРХ, на 2,1 % менше жиру, у порівнянні з овечим молоком (табл. 1).

1. Порівняльний аналіз хімічного складу козиного молока з іншими видами у СТОВ «Діброва і К», Вінницької області

Показники, %	Молоко			Різниця козиного молока, %	
	козине	овече	коров'яче	до овечого	До коров'ячого
Вода	86,3	82,1	86,0	+ 4,2	+ 0,3
Казеїн	2,8	4,2	3,2	-1,4	- 0,4
Альбумін і глобулін	0,7	1,4	0,9	-0,7	- 0,2
Лактоза	4,3	4,2	5,0	0,1	-0,7
Жири	5,2	7,3	4,2	- 2,1	+ 0,1
Мінеральні речовини	0,7	0,8	0,7	- 0,1	0

Джерело: складено на основі власних досліджень.

Дослідженнями встановлено [6], що жирові кульки козиного молока у шість разів менші за молочні кульки ВРХ. Така особливість впливає на швидкість засвоєння людиною даного продукту. При перетравленні молока корів, на відміну від козиного, утворюється щільний згусток, що стає причиною колітів у немовлят та розладів шлунку у дорослого населення. Дослідженнями виявлено, що молоко кіз засвоюється людиною за 20, а корів – за 60 хв. Це зумовлено всмоктуванням середньо ланцюгових жирних кислот молока кіз у венозне русло, а не лімфатичні капіляри жовчі, як молоко ВРХ [4].

Вітчизняний асортимент молокопродуктів формується, головним чином, на основі молока, отриманого від великої рогатої худоби. Проте, враховуючи динаміку щорічного збільшення чисельності населення, що має проблему засвоєння білка лактози, яка на теперішній час становить від 36 до 52%, залежно від регіону країни, зумовлює актуалізацію питання диверсифікації продуктової лінійки відповідно до сучасних потреб ринкового попиту. За таких умов, формування повноцінного раціону харчування для фактичної половини населення України можливе за умови пошуку альтернативного виду молочної продукції, яку можливо виробляти шляхом розвитку повноцінного функціонування галузі козівництва.

Ринок безлактозної молочної продукції в Україні перебуває на етапі свого зародження та характеризується фактичною відсутністю конкурентного наповнення. Таке становище відкриває можливості для успішного входження у даний вид підприємницької діяльності, за умови активізації усієї вертикалі товарообмінних процесів, за допомогою яких регулюється виробництво, переробка та реалізація продукції, а також відбувається формування пропозиції відповідно до попиту та ринкового ціноутворення [3].

Дослідження показали, що ринок козиного молока на теренах України характеризується дефіцитом самозабезпечення та високою часткою імпортозаміщення. Висока біологічна цінність козиного молока та висока рентабельність його виробництва в умовах недосконалої регулювання ринку не створили передумови активного розвитку козівництва в

Україні. На 01.01.2016, у загальній структурі поголів'я тварин, частка кіз становить близько 5 %. Динаміка поголів'я кіз в Україні тримається відносно сталого показника на рівні 580 – 670 тис. голів, основна частина поголів'я, при цьому, зосереджена у домогосподарствах населення (табл. 2).

2. Поголів'я кіз в господарствах України усіх категорій, тис. гол.

Показник	Рік				2016 р. у % до 2011 р.
	2001	2006	2011	2016	
Сільськогосподарські підприємства	0,9	2,1	3,5	6,7	+91,4
Господарства населення	911,0	755,2	627,7	541,1	-13,8
Господарства усіх категорій	911,0	757,3	631,2	547,8	-13,2

Джерело: статистичні дані [3].

Дослідження показали, що із унеможливленням проведення збору статистичної інформації, на частині території України загальна кількість кіз у 2016 році становить 547,8 тис. гол., що є на 13,2 % менше, порівняно з 2011 роком. При цьому, спостерігається нарощення промислового козівництва, яке представлено господарствами з поголів'ям до 500 голів кіз, основними з яких є: «Бабині кози», «Золота коза», «Семеро козенят», «Від Дерези», «Чисті ключі», «Агро-Вікторія» та інші. Така особливість потужностей комплексів зумовлена технологічними особливостями компонування виробничих споруд та обладнання. Економічно доцільним у сучасних умовах реформ на нестабільності національної грошової одиниці є постановка на початковому етапі ліній 250 x 250 голів кіз. При такому компонуванні стає можливим, за рахунок технологічних прийомів, синхронізувати рівномірне цілорічне осіменіння та окіт козематок, на відміну від традиційної турової системи. Спеціалізованих козиних ферм з потужністю понад 2000 голів, які виробляють молоко як сировину для переробної промисловості в Україні немає, головним чином, у зв'язку з відсутністю нормативної бази та механізму ведення козівництва як окремої галузі.

До 2017 року планується ввести в експлуатацію 190 об'єктів тваринництва, серед яких 105 скотарських комплекси, 57 свинокомплексів, 23 об'єкти птахівництва і 2 вівчарства. Об'єкти козівництва не зареєстровані. Часткове відшкодування вартості будівництва та реконструкції, при знятті вимог по потужностям виробництва, могли б сприяти нарощенню національного виробництва продукції козівництва за умови його визнання. Підприємства з виробництва продукції козівництва, як правило, проектується на невелику кількість поголів'я (250; 500; 1000 голів), у програму відшкодування будуть додані доїльні зали і створені на кооперативних засадах м'ясопереробні пункти. Тому, при вдосконаленні існуючої нормативно-регуляторної бази, ймовірно очікувати на нарощування молочного козівництва.

Підписання Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом є передумовою докорінної перебудови організації регулювання вітчизняного сільського господарства. Проведені дослідження дають можливість зробити припущення, що Угода, відповідно свого змісту, відкриває для аграрного сектору України можливості модернізації технологічного провайдингу та розвитку торгівельних відносин. Масштабна гармонізація українського законодавства з тими, що діють на території ЄС, ведуть за собою зміни нормативів ведення тваринництва та виробництва її продукції [8].

Асоціація європейських роздрібних торговців сільськогосподарською продукцією GLOBALGAP (GAP – «належна сільськогосподарська практика») вимагає від усіх учасників ринку дотримання Регламентів та Декларацій ЄС. Наведені програми покликані для популяризації належних та найкращих способів ведення сільськогосподарської діяльності з метою відновлення довіри споживачів до безпечності харчових продуктів, забезпечення добробуту тварин, захисту навколишнього середовища та охорони праці. Попит ринку на продукцію козівництва в умовах євроінтеграції спонукає будівництво нових сільськогосподарських об'єктів на нових міжнародних стандартах. Виготовлена продукція стане конкурентоспроможною на міжнародній торгівельній арені. З огляду на те, що ринок продовольчих товарів ЄС за підсумками ФАО 2015 року характеризується самозабезпеченням свининою, птицею та продукцією скотарства понад 100%, а продукцією козівництва та вівчарства потребує імпорту (самозабезпечення не перевищує 90%), розвиток козівництва в Україні є перспективним та стратегічно важливим [1].

Євроінтеграційні стремління України ставлять перед вітчизняними товаровиробниками завдання переформатування ведення господарювання на нові міжнародні стандарти. Для розвитку конкурентоспроможного козівництва у період глибинних трансформацій необхідним є активне регуляторне втручання держави. Головними аспектами при цьому є збереження існуючого та створення покращеного генофонду тварин. Для розширення ринку племінних ресурсів України та збільшення кількості суб'єктів господарювання, які їх реалізують, згідно Закону України № 222 «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 02.03.2015 № 222, не здійснюється ліцензування господарської діяльності з торгівлі племінними та генетичними ресурсами, проведення генетичної експертизи походження та аномалій тварин. Таким чином, передумови для розвитку та нарощування поголів'я усіх видів тварин поступово збільшується. Технологізація господарювання у молочному козівництві вимагає відповідності конституційних ознак тварин до параметрів обладнання. У цьому аспекті безперешкодна процедура ввозу тварин закордонної селекції необхідна для становлення повноцінного вітчизняного козівництва з метою забезпечення продовольчої безпеки та добробуту нашої країни.

Досвід країн світу із розвинутим козівництвом показав, що виробництво продукції козівництва, особливо молочного напрямку, історично був

привабливим для сімейного бізнесу, тому законодавчі передумови створення в Україні сімейних ферм є запорукою якісно нового розвитку аграрного ринку. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств» від 31.03. 2016 №1599 відкриває можливість у впровадженні зарубіжного досвіду молочних ферм із виробництва різних видів сиру, та, в цілому, диверсифікацію вітчизняного молочного підкомплексу.

Висновки. Природно–кліматичні ресурси України створюють сприятливі умови для ведення усіх видів тваринництва. Промислове козівництво знаходиться на етапі свого зародження. Біологічні особливості кіз дозволяють нарощувати виробничі потужності країни до рівня самозабезпечення та експортної орієнтації. Проведені дослідження підтверджують, що вдосконалення заходів регулювання ринку продукції козівництва та налагодження зовнішньоекономічної діяльності підприємств даного сектору залежить від гармонізації законодавства України із законодавством Європейського Союзу. Розвиток конкурентоспроможного козівництва є перспективним в умовах трансформаційних євроінтеграційних реформ.

Список використаних джерел

1. Давиденко, М. Чому занепадає козівництво [Текст] / М. Давиденко // Тваринництво України. – 2009. – № 7. – С. 9–10.
2. Даниленко, Г. М. Годівля, догляд та вирощування молочних кіз [Текст] / Г. Даниленко // Фермерське господарство. – 2013. – № 1. – С. 24–25.
3. Державна служба статистики. Виробництво продукції тваринництва в Україні (січень – липень 2016 рік). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Зіпер, О.Ф. Утримування кіз та овець [Текст] / уклад. О. Ф. Зіпер. – Донецьк: Сталкер, 2001. – 45с.
5. Коваленко, П. И. Овцы и козы: породы, разведение, содержание, уход [Текст] / П. И. Коваленко. – Ростов: Феникс, 2005. – 256 с.
6. Рижкова, Т. М. Козине молоко – нектар богів. Що ми про нього знаємо? [Текст] / Т. М. Рижкова // Сучасні аграрні технології. – 2013. – № 7. – 54–57 с.
7. Туринський, В. М. Особливості заводського типу овець ТОВ "Шаролезька вівця" [Текст] / В. М. Туринський, В. І. Похил, О. М. Похил // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Сер. : Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва. – 2013. – Вип. 190. – 309–314с.
8. Штомпель, М. В., Технологія виробництва продукції вівчарства: Навч. Видання [Текст] / М. В. Штомпель, Б.О. Вовченко – К.: Вища освіта, 2005. – 343 с.

References

1. Davydenko, M. (2009). Chomu zanepadaye kozivnytstvo. Tvarynnytstvo Ukrayiny, 7, 9–10.
2. Danylenko, H. M. (2013). Hodivlya, dohlyad ta vyroshchuvannya molochnykh kiz. Fermers'ke hospodarstvo, 1, 24–25.

3. Derzhavna sluzhba statystyky. Vyrobnystvo produktsiyi tvarynnystva v Ukrayini (sichen' – lypen' 2016 rik). Available at : <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Ziper, O.F. (2001). Utrymuvannya kiz ta ovets' . Donetsk: Stalker, 45.
5. Kovalenko, P. I. (2005). Ovtsy i kozy: porody, razvedenie, sodержanie, uhod. Rostov: Feniks, 256.
6. Ryzhkova, T. M. (2013). Kozyne moloko – nektar bohiv. Shcho my pro n'oho znayemo? Suchasni ahrarni tekhnolohiyi, 7, 54–57.
7. Turyns'kyi, V. M., Pokhyl, O. M., Pokhyl, O. M. (2013). Osoblyvosti zavods'koho typu ovets' TOV "Sharolez'ka vivtsya". Naukovyy visnyk Natsional'noho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannya Ukrayiny. Tekhnolohiya vyrobnystva i pererobky produktsiyi tvarynnystva, 190, 309–314.
8. Shtompel', M. V., Vovchenko, B.O. (2005). Tekhnolohiya vyrobnystva produktsii vivcharstva: Navch. vydannya. – Kyiv, Ukraine: Vyshcha osvita, 343.

РАЗВИТИЕ ОТРАСЛИ КОЗОВОДСТВА УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ЕВРОИНТЕГРАЦИИ

Н. П. Грищенко, И.А. Марченко

Аннотация. *Формирование конкурентоспособного козоводства в Украине происходит в условиях экономико–организационных трансформаций и реформ на принципах Соглашения об ассоциации Украины с Европейским Союзом. Рынок продукции козоводства требует развития и наращивания производства. Активизация всей вертикали товарообменных процессов на основе международных стандартов безопасности и качества пищевых продуктов ЕС открывает возможность создания самообеспечения и экспортной ориентации для национального товаропроизводителя.*

Ключевые слова: *козоводство, конкурентоспособность, евроинтеграция, рынок, технология производства продукции, регулирования, диверсификация, спрос.*

DEVELOPMENT OF INDUSTRY OF GOATS OF UKRAINE IS IN THE CONDITIONS OF EUROINTEGRATION

N. P. Gryshchenko, I.O. Marchenko

Abstract. *Formation the competition goats happening in Ukraine in terms of economic transformations and reforms on the basis of an agreement of association against Ukraine with European Union. Activation of all vertical line of barter processes on principles of international standards and requirements of unconcern and quality of food foods of EC opens possibility of satisfaction of own necessities and country export orientation for a national commodity producer.*

Keywords: *goats, competitiveness, euro integration, market, technology of production of goods, adjusting, diversification, demand.*